

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL *ISTORIE*

TEZĂ DE DOCTORAT

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Prof.univ.dr. habil. Silviu-Marian MILOIU**

**DOCTORAND ,
Alin-Marian PÎRVU**

**TÂRGOVIȘTE
2023**

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL ISTORIE

CRIZELE DIN PENINSULA BALCANICĂ ȘI OGLINDIREA ACESTORA ÎN DOCUMENTE MILITARE ROMÂNEȘTI (1908-1914)

Rezumat

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Prof.univ.dr. habil. Silviu-Marian MILOIU**

**DOCTORAND,
Alin Marian Pîrvu**

**TÂRGOVIȘTE
2023**

CUPRINS

INTRODUCERE	1
CAPITOLUL I	11
ROMÂNIA ȘI BALCANII LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX	11
I.1. ROMÂNIA ANTEBELICĂ: <i>GIGANTUL ÎNTRE PITICII BALCANICI</i>	11
I.2. DIPLOMAȚIA ROMÂNIEI ÎN SUD-ESTUL EUROPEAN LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA	29
I.2.1. Relațiile României cu Imperiul Otoman	33
I.2.2. Relațiile româno-bulgare	36
I.2.3. Relațiile româno-sârbe	40
I.2.4. Relațiile româno-grecești	42
I.3. PUTEREA ARMATĂ A ROMÂNIEI ȘI CORPUL DE ATAȘAȚI MILITARI	45
CAPITOLUL AL II-LEA	59
PERIOADA REACȚIILOR ÎN LANȚ (IULIE 1908-OCTOMBRIE 1909)	59
II.1. REVOLUȚIA „JUNILOR TURCI” ȘI PRIMELE SALE EFECTE (IULIE 1908-22 SEPTEMBRIE/5 OCTOMBRIE 1908)	60
II.2. ETAPA DE ACUTIZARE A CRIZEI BALCANICE: 22 SEPTEMBRIE/5 OCTOMBRIE 1908-MARTIE/APRILIE 1909	74
II.2.1. Criza bulgară	75
II.2.2. Criza bosniacă.	76
II.2.3. Criza cretană.	81
II.2.4. Criza albaneză	82
II.2.5. Macedo-românii din Imperiul Otoman.	86
II.3. SPRE O RELATIVĂ NORMALIZARE: APRILIE-OCTOMBRIE 1909	89
II.3.1. Marile Puteri și Balcanii după încheierea crizei bosniace.	89
II.3.2. Evoluții interne în Imperiul Otoman	91
II.3.3. Evoluția problemei cretane și impactul său asupra Greciei: lovitura de la Goudi (15/28 august 1909)	100
II.4. CONCLUZII	102
CAPITOLUL AL III-LEA	105
ACUMULAREA TENSIUNILOR (OCTOMBRIE 1909-OCTOMBRIE 1912)	105
III. 1. CONTEXTUL INTERNAȚIONAL	105

III. 2. IMPERIUL OTOMAN : EVOLUȚII INTERNE	109
III.3. EVOLUȚII INTERNE ÎN STATELE CREȘTINE BALCANICE (BULGARIA, SERBIA, GRECIA, MUNTENEGRU)	128
III.3.1. Bulgaria	130
III.3.2. Serbia	137
III.3.3. Grecia	141
III.3.4. Muntenegru	146
III.4 EVOLUȚIA RAPORTURILOR INTER-BALCANICE	147
III.5. CONCLUZII	170
CAPITOLUL AL IV-LEA	172
EXPLOZIA: RĂZBOAIELE BALCANICE (1912-1913)	172
IV.1. PRIMA ETAPĂ A PRIMULUI RĂZBOI BALCANIC (OCTOMBRIE-NOIEMBRIE 1912)	178
IV.1.1. Desfășurarea ostilităților și reacțiile Marilor Puteri	178
IV.1.2. Proclamarea independenței Albaniei	184
IV.1.3. Revendicările României în Dobrogea de Sud	186
IV.1.4. Armistițiul de la Țatalça (20 noiembrie/ 3 decembrie 1912)	187
IV.2. CONFERINȚA DE LA LONDRA (DECEMBRIE 1912-IANUARIE 1913)	189
IV.3. REIZBUCNIREA ȘI ÎNCHEIEREA OSTILITĂȚILOR (17/30 IANUARIE-17/30 MAI 1913)	193
IV.3.1. Lovitura lui Enver-Pașa și urmările ei imediate	193
IV.3.2. Marile Puteri și evoluția confruntărilor militare în Balcani	194
IV.3.3. Problema Dobrogei Sud. Protocolul de la Sankt-Petersburg (26 aprilie/9 mai 1913)	196
IV.3.4. Tratatul de la Londra (17/30 mai 1913)	198
IV.4. DISOLUȚIA LIGII BALCANICE ȘI OPORTUNITATEA OFERITĂ ROMÂNIEI (17/30 MAI-16/29 Iunie 1913)	200
IV.5. NEGOCIERILE ȘI TRATATUL DE LA BUCUREȘTI	201
IV.5.1. Preliminariile și desfășurarea conferinței de pace	201
IV.5.2. Tratatul de la București (28 iulie/10 august 1913)	208
IV.6. EPILOGUL RĂZBOAIELOR BALCANICE (28 IULIE/10 AUGUST-16/29 SEPTEMBRIE 1913)	215
IV.7. CONCLUZII	222
CAPITOLUL AL V-LEA	224
BALCANII ÎNTRE RĂZBOI ȘI...RĂZBOI (SEPTEMBRIE 1913-AUGUST 1914)	224

V.1. COORDONATE POLITICO-DIPLOMATICE	227
V.2. EVOLUȚII INTERNE ÎN STATELE SUD-EST EUROPENE	240
V.2.1. România	241
V.2.2. Imperiul Otoman	246
V.2.3. Bulgaria	248
V.2.4. Grecia	250
V.2.5. Serbia	252
V.2.6. Muntenegru	256
V.3 EVOLUȚIA RAPORTURILOR INTERBALCANICE ÎN PERIOADA SEPTEMBRIE 1913- IUNIE 1914	257
V.4. DE LA ATENTATUL DIN SARAJEVO LA IZBUCNIREA PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL	273
V.4.1. Ultima lună de pace (15/28 iunie-15/28 iulie 1914)	273
V.4.2. Poziționarea statelor sud-est europene la declanșarea Primului Război Mondial	277
V.5. CONCLUZII	281
CONCLUZII	283
BIBLIOGRAFIE	287
ANEXE	300

I. Istoriografia problemei

Cele două conflagrații balcanice din anii 1912-1913 au reprezentat, în egală măsură, ultima criză politico-militară premergătoare Primului Război Mondial, dar și, mergând pe firul causal al faptelor și fenomenelor istorice, un rezultat al acumulării unor tensiuni inter-etnice, inter-statale și religioase, pe parcursul mai multor decenii, culminând cu anii revoluției „Junilor Turci” (1908-1912). Primele repere pentru o istoriografie a acestei probleme s-au conturat deja în chiar contextul evenimentelor și evoluțiilor respective. În acest sens, putem cita contribuțiile lui Nicolae Iorga, volumul de documente diplomatice românești cunoscut sub numele de *Cartea Verde*, dar și volumele memorialistice (și însemnările) elaborate de către Alexandru Marghiloman, generalul Gheorghe A. Dabija (atașat militar la Sofia, între anii 1910 și 1913), și Titu Maiorescu, care au văzut lumina tiparului, succesiv, în 1927, 1936 și, respectiv, 1995.

În anul 1999, profesorul Gheorghe Zbucnea a publicat o sinteză consacrată implicării politico-diplomatice și militare a României în războaiele balcanice. Lucrarea este alcătuită din cinci capitole, dintre care, primul, destul de succint, este consacrat perioadei 1908 – 1914, iar ultimul, destul de substanțial, este dedicat anului ulterior războaielor balcanice și premergător Primului Război Mondial. Baza documentară este reprezentată de numeroase surse de epocă, inclusiv culegeri de documente, articole de presă și broșuri cu caracter propagandistic, la care se adaugă documente din arhivele naționale și diplomatice românești și contribuții istoriografice în limbile engleză, franceză, germană, rusă, bulgară și sârbă.

II. Structura lucrării

Structura lucrării este una preponderent cronologică, jalonată de începutul revoluției „Junilor Turci” (iulie 1908), Macedonia de Vest, înțelegerile ruso-italiene de la Raconiggi (octombrie 1909), prin care diplomația țaristă începea să-și ia revanșa față de cea austro-ungară, după criza bosniacă, declanșarea Primului Război Balcanic, în octombrie 1912, încheierea războaielor balcanice, prin Pacea de la București (28 iulie / 10 august 1913), urmată de recâștigarea Adrianopolului de către otomani (septembrie 1913) și, respectiv, declanșarea primei conflagrații mondiale.

Primele trei capitole sunt organizate pe subcapitole în funcții de criterii tematice și geografice, iar ultimele două în mod cronologic, dată fiind precipitarea evenimentelor din anii 1912-1914. Astfel, subcapitolele penultimului capitol sunt consacrate etapelor cronologice succesive ale crizei balcanice (1912-1913), în timp ce ultimul capitol este jalonat de schimbarea

de guvern de la București de la cumpăna anilor 1913-1914 (germanofilul Titu Maiorescu era înlocuit de antantofilul Ion I.C. Brătianu).

În primul capitol, am prezentat poziția statului român în sud-estul Europei, la începutul secolului al XX-lea: ponderarea sa economică, demografică și militară, vulnerabilitățile sale, relațiile cu Marile Puteri, dar și cu statele balcanice, precum și caracteristicile corpului de atașați militari români. Statele balcanice vecine (Bulgaria și Serbia) se prezentau ca niște societăți rurale de mici proprietari agricoli, relativ egali ca situație materială și cu un nivel mediu de alfabetizare superior României, care însă dispunea de o elită culturală și politică de respirație occidentală, deși restrânsă numeric.

Capitolul al doilea este dedicat percepțiilor atașatilor militari ai statului român asupra revoluției „Junilor Turci” și efectelor imediate ale acesteia, pe parcursul celor 15 luni ce au urmat izbucnirii sale, efecte comparabile cu o reacție în lanț: revoltele albanezilor, declanșarea și evoluția crizei bosniace, proclamarea independenței depline a Bulgariei, noile răscoale din Creta și lovitura de stat de la Goudi etc.

Corpul românesc de atașați militari era alcătuit din ofițeri de elită, cu un înalt nivel de pregătire de specialitate și o vastă cultură generală, situație datorată însă, în foarte multe cazuri, într-o proporție semnificativă, originii sociale sau situației materiale. Un rol important în formarea și perfecționarea atașatilor militari români l-au avut stagiile din străinătate și cunoașterea (sau însușirea) mai multor limbi străine, mobilități care, în marea majoritate a cazurilor, nu au diminuat sentimentele patriotice ale ofițerilor români, fapt dovedit din plin în anii 1916-1919. Se cuvine remarcată, de asemenea, capacitatea reprezentanților militari ai României de peste hotare de a culege, selecta, analiza și sinteza informații despre situația militară (și generală) din alte state

Capitolul al treilea tratează un interval de timp mai puțin dens în evenimente (august 1909 – septembrie 1912), comparativ cu precedentul, dar de o importanță substanțială pentru înțelegerea cauzelor și a contextului inițierii războaielor balcanice: evoluțiile din teritoriile balcanice încă otomane și războiul italo-otoman (septembrie 1911-octombrie 1912), relațiile între statele creștine din Balcani și constituirea Ligii Balcanice, respectiv ultimele luni de pace, înaintea declanșării conflagrației regionale.

Materialul arhivistic militar românesc circumstanțiat evenimentelor și evoluțiilor din Balcani, în cei trei ani premergători izbucnirii conflagrațiilor regionale (1909 – 1912), poartă o

puternică amprentă a condițiilor concrete în care a fost alcătuit. Practic, în acea perioadă, statul român avea atașați militari cu statut permanent doar în Imperiul Otoman și în Bulgaria vecină. Atașatul militar de la Sofia avea în raza de competență și Serbia, iar cel de la Istanbul, și Grecia, stat cu care, vreme de șase ani (1905 – 1911), România nu avusese relații diplomatice oficiale. În aceste condiții, marea majoritate a documentelor militare consultate fac referire la realități și evoluții privind, în primul rând, Imperiul Otoman sau Bulgaria, și, într-o măsură sensibil mai mică, Serbia și Grecia, pentru a nu mai aminti de Muntenegru. Din punct de vedere al tematicii, majoritatea documentelor se focalizează asupra unor aspecte militare, mergând, în unele cazuri, până la pedanterie, cel puțin din punctul de vedere al unui iubitor de istorie globală.

Cel de-al patrulea capitol se referă la perioada propriu-zisă a războaielor balcanice, a căror desfășurare concretă este, în general, bine cunoscută în istoriografie, dar asupra căreia documentele militare românești conturează unele perspective nuanțate de înțelegere.

Perioada celui de-al doilea război balcanic și a Conferinței de la București este, din motive lesne de înțeles, reflectată destul de amplu în documentele militare românești. Se cuvine reamintit faptul că Pacea de la București (28 iulie/10 august 1913), cu toate imperfecțiunile sale, a reprezentat un rar exemplu de conflict între statele sud-est europene rezolvat fără implicarea masivă sau directă a Marilor Puteri. Poziția privilegiată a României în zonă se consolida, cel puțin aparent, și prin obținerea Dobrogei de Sud (Cadrilaterului), ca și prin rolul ponderator jucat (deși se alăturase, *de facto*, Serbiei și Greciei împotriva Bulgariei, în al doilea război balcanic, România se dovedise mai puțin ostilă celei din urmă, în comparație cu celelalte două state).

Ultimul capitol privește intervalul de timp dintre încheierea conflagrațiilor regionale (balcanice) și izbucnirea Marelui Război, cum avea să i se spună în epocă. Sunt evidențiate astfel, relațiile dintre țările balcanice, orientările lor diplomatice, dar și militare, trecute prin filtrul unor atașați militari români, în pragul izbucnirii Primei Conflagrații Mondiale.

Portofoliul documentar arhivistic-militar românesc consacrat realităților și evoluțiilor din Sud-Estul Europei în imediata succesiune a războaielor balcanice este unul relativ modest, comparativ cu etapa cronologică anterioară, și limitat ca diversitate a tematicii. Domeniul prioritar rămâne, evident, cel militar, în speță impactul războaielor balcanice asupra organizării armatelor din zonă (ca efective, structură pe arme, buget, comenzile de armament și muniții în străinătate etc.). Relațiile între armată și mediul politic intern, mai ales în cazul Serbiei, unde

se manifesta o rivalitate transparentă între ofițeri și politicieni, nu scapă atenției atașajilor militari români, însă putem înregistra ca pe o carență de informare sau perspicacitate subestimarea legăturilor între ofițerimea sârbă și organizațiile secrete iredentiste.

III. Obiective

Dincolo de structura propriu-zisă a lucrării, în cadrul demersului nostru am urmărit modul de reflectare, în documentele militare românești, a realităților și evoluțiilor din Balcani, din perspectiva a cinci niveluri. Un prim nivel este acela al poziționării statelor balcanice, inclusiv a Imperiului Otoman, fostă Mare Putere, și a mișcării naționale albaneze, în raport cu Marile Puteri europene ale perioadei, grupate în cele două blocuri politico-militare: Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria și Italia) și Tripla Înțelegere (Franța, Rusia și Marea Britanie). Un al doilea nivel este cel al aspirațiilor și rivalităților teritoriale inter-balcanice, având ca epicentru zona Macedoniei istorice. Al treilea nivel este reprezentat de realitățile și evoluțiile economico-sociale din statele și teritoriile balcanice. Nivelul al patrulea este cel cultural-religios și al mentalităților, într-o vreme când etno-psihologia era o disciplină în vogă. În cele din urmă, analiza noastră are în „epicentrul” său nivelul militar, dat fiind specificul documentelor ce formează nucleul portofoliului arhivistic de consultat.

IV. Metode de cercetare

Din punct de vedere metodologic, ne-am propus o sinteză între abordările socotite tradiționale, de tip „pozitivist”, bazate pe reconstituirea factologicului, pe de o parte, și abordările inovatoare, centrate pe discurs și pe imagologie, pe de altă parte. Chiar dacă unii autori preferă discursul istoriografic sau imaginea ca obiecte de analiză (relativ) autonome de realitatea obiectivă, noi apreciem că între cele două dimensiuni trebuie făcute toate conexiunile, comparațiile și confruntările posibile, pe baza materialului documentar și istoriografic și a perspectivei istorice pe care trecerea timpului ne-a ajutat să ne-o conturăm.

În plus, noi nu vedem o opoziție netă între realitatea obiectivă și aspectele imagologice. O percepție (fie ea și eronată) asupra unui aspect al realității, constituie, la rândul său, un alt contur al acesteia, generat de cauze și generator de efecte. Prin prisma acestei paradigme, analiza percepțiilor militare românești asupra realităților și a evoluțiilor din Balcani între anii 1908-1914, ne ajută să ne formăm, la rândul nostru, o imagine despre organizarea, funcționarea și sistemul de valori din cadrul sistemului militar al României de atunci, al structurilor sale specializate în colectarea și sistematizarea informațiilor externe.

Un rol important în decelarea diverselor aspecte generale și particulare ale realităților și evoluțiilor istorice l-a dobândit, în ultimele decenii, așa-numita *metodă cantitativă*. Totuși, absolutizarea acesteia, ignorarea interdependențelor, a relațiilor cauză-efect și a caracterului global al istoriei, au dus la erori antologice de interpretare, la concluzii aberante precum cea conform căreia creșterea economiei nord-americane în secolul al XIX-lea s-ar fi datorat apariției și extinderii căilor ferate, în proporție de numai 5%.

În privința conceptelor, am urmărit, în mod special, mecanismele de formare a percepțiilor și gradul de acuratețe al acestora. În acest sens, am utilizat concepte precum surse informative, subiecte de interes, sistem de valori, obiectivitate-subiectivism, identitate-alteritate.

V. Surse utilizate

Ca surse editate, în condițiile necunoașterii limbilor naționale balcanice, ne-am raportat la acele contribuții istoriografice publicate sau traduse în limba română sau în limbile de circulație internațională (engleză și franceză). Avem în vedere aici, în primul rând, sintezele reputaților balcanologici Leften S. Stavrianos, Barbara Jelavich, Stevan K. Pavlowitch, Georges Castellan, Edgar Hösch etc. Pentru cunoașterea și analiza unor percepții despre spațiul balcanic, în ultimele secole, inclusiv la începutul secolului trecut, deosebit de utile sunt sintezele de imagologie privind Balcanii, datorate Mariei Todorova (n. 1949) și, respectiv, Vesnei Goldsworthy (n. 1961). Chiar în perioada elaborării lucrării noastre, au văzut lumina tiparului versiunile în limba română ale unor sinteze realizate de către Misha Gleny și respectiv Oliver Jens Schmitt. De asemenea, am consultat o serie de studii, articole sau sinteze redactate sau traduse în limbi accesibile nouă, contribuții datorate unor cercetători din statele balcanice.

Ca material inedit, am avut în vedere, așa cum era firesc, documentele gestionate de către Depozitul central de arhivă din Pitești, din cadrul Arhivelor Militare Naționale Române. La o investigație preliminară, am identificat circa 41 de unități arhivistice conținând materiale relevante pentru tema noastră, majoritatea provenind din cadrul fondului *Marelui Stat Major - Secția 2 Informații*, iar altele din fondurile *Marele Stat Major – Biroul Atașărilor Militari și Ministerul de Război – Cabinetul Ministrului*. Date relevante despre formarea și ascensiunea profesională a atașărilor militari români putem regăsi în dosarele lor personale, grupate în fondul arhivistic *Memorii Bătrâni*. În acest sens, am verificat din timp gradul și posibilitățile de disponibilitate pentru cercetare ale fondurilor și unităților arhivistice vizate, precum și stadiul efectiv și ritmul realizării operațiunilor inerente unei arhive militare.

VI. Concluzii

Aflat în concordanță cu tendințele istoriografice actuale, pe de o parte, și venind în continuarea și completarea unei solide tradiții istoriografice naționale în domeniu, subiectul percepțiilor militare românești asupra crizelor din Balcani, în frământații ani 1908-1914, constituie o temă de cercetare utilă din punct de vedere istoric, (etno)-psihologic, politico-economic, axiologic și al studiilor de securitate. De asemenea, lucrarea se dorește a fi un instrument de lucru care să faciliteze accesul și să potențeze interesul pentru informațiile din documentele militare de arhivă, în condițiile legii, în rândurile profesioniștilor și ale iubitorilor de istorie națională și sud-est europeană.

Spațial, documentele militare sunt focalizate asupra Imperiului Otoman și Bulgariei, state unde România a fost reprezentată constant de atașati militari titulari, spre deosebire de Serbia și mai ales de Grecia, stat cu care România nu avusese relații diplomatice în perioada 1905-1911. Specificul documentelor nu este unul foarte strict, în cadrul lor putând fi regăsite, pe lângă datele de ordin militar propriu-zis, și informații privind contextul politic și diplomatic, starea de spirit a populației, conduita și aprecierile unor organe de presă, situația economico-financiară sau chiar igienico-sanitară (impactul epidemiilor de holeră asupra confruntărilor militare).

Perioada războaielor balcanice (septembrie 1912-august 1913) este cel mai bine reflectată în documentele militare de arhivă, atât din punct de vedere cantitativ, cât și din punct de vedere al varietății tipologice, chiar dacă, și de data aceasta, cea mai mare atenție este acordată Bulgariei, prin prisma litigiului teritorial româno-bulgar asupra Dobrogei de Sud, devenit deschis odată cu succesele amețitoare obținute de către aliații balcanici împotriva Imperiului Otoman, în toamna anului 1912, care i-au surprins și pe factorii de decizie de la București, determinându-i să pretindă compensații teritoriale pentru iminenta mărire teritorială a Bulgariei în Macedonia. Evoluția evenimentelor din Macedonia și din teritoriile albaneze este și ea reflectată, fie direct, prin rapoarte, note informative sau telegrame, fie indirect, prin extrase din presa din diferite state.

The crises in the Balkan Peninsula and their reflection in Romanian military documents (1908-1914)

Summary

Drd. Alin Marian Pîrvu

I. Historiography of the problem

The two Balkan conflagrations of 1912-1913 represented, equally, the last political-military crisis preceding the First World War, but also, following the causal line of historical facts and phenomena, a result of the accumulation of inter-ethnic tensions, inter-state and religious, during several decades, culminating in the years of the "Young Turks" revolution (1908-1912). The first landmarks for a historiography of this problem have already taken shape in the very context of the respective events and developments. In this sense, we can cite the contributions of Nicolae Iorga, the volume of Romanian diplomatic documents known as the Green Book, but also the memorial volumes (and notes) elaborated by Alexandru Marghiloman, general Gheorghe A. Dabija (military attached to Sofia, between the years 1910 and 1913), and Titu Maiorescu, which saw the light of day, successively, in 1927, 1936 and 1995, respectively.

- In 1999, Professor Gheorghe Zbucea published a synthesis devoted to Romania's political-diplomatic and military involvement in the Balkan wars. The work is made up of five chapters, of which the first, quite brief, is dedicated to the period 1908-1914, and the last, quite substantial, is dedicated to the year after the Balkan wars and preceding the First World War. The documentary base is represented by numerous historical sources, including collections of documents, press articles and brochures of a propaganda nature, to which are added documents from the Romanian national and diplomatic archives and historiographical contributions in English, French, German, Russian, Bulgarian and Serbian.

II. The structure of the work

The structure of the work is predominantly chronological, marked by the beginning of the revolution of the "Young Turks" (July 1908), Western Macedonia, the Russian-Italian understandings of Raconiggi (October 1909), through which tsarist diplomacy began to take revenge on the Austro-Hungarian one, after the Bosnian crisis, the outbreak of the First Balkan

War, in October 1912, the end of the Balkan wars, through the Peace of Bucharest (28 July / 10 August 1913), followed by the recapture of Adrianople by the Ottomans (September 1913) and, respectively, the start of the first world conflagration.

The first three chapters are organized by sub-chapters in functions of thematic and geographical criteria, and the last two chronologically, given the precipitation of events from 1912-1914. Thus, the sub-chapters of the penultimate chapter are dedicated to the successive chronological stages of the Balkan crisis (1912-1913), while the last chapter is marked by the change of government in Bucharest at the turn of 1913-1914 (the Germanophile Titu Maiorescu was replaced by the anti-anthonophile Ion I.C. Brătianu).

In the first chapter, I presented the position of the Romanian state in South-East Europe, at the beginning of the 20th century: its economic, demographic and military weighting, its vulnerabilities, relations with the Great Powers, but also with the Balkan states, as well as the characteristics of the body of Romanian military attachés. The neighboring Balkan states (Bulgaria and Serbia) presented themselves as rural societies of small agricultural owners, relatively equal in terms of material situation and with an average level of literacy higher than Romania, which, however, had a cultural and political elite of Western breath, although numerically limited.

The second chapter is dedicated to the perceptions of the military attachés of the Romanian state on the "Young Turks" revolution and its immediate effects, during the 15 months that followed its outbreak, effects comparable to a chain reaction: the Albanian revolts, the outbreak and the evolution the Bosnian crisis, the proclamation of full independence of Bulgaria, the new uprisings in Crete and the Goudi coup, etc.

The Romanian body of military attachés was made up of elite officers, with a high level of specialized training and a vast general culture, a situation due, however, in many cases, in a significant proportion, to their social origin or material situation. An important role in the training and improvement of the Romanian military attachés was played by internships abroad and the knowledge (or acquisition) of several foreign languages, mobility which, in the vast majority of cases, did not diminish the patriotic feelings of the Romanian officers, a fact fully proven in the years 1916-1919. It should also be noted the ability of Romania's military representatives abroad to collect, select, analyze and synthesize information about the military (and general) situation in other states

The third chapter deals with a time interval less dense in events (August 1909 – September 1912), compared to the previous one, but of substantial importance for the understanding of the causes and the context of the initiation of the Balkan wars: developments in the still Ottoman Balkan territories and the Italo war -Ottoman (September 1911-October 1912), the relations between the Christian states in the Balkans and the establishment of the Balkan League, respectively the last months of peace, before the outbreak of the regional conflagration.

The Romanian military archival material circumstantial to the events and developments in the Balkans, in the three years preceding the outbreak of the regional conflagrations (1909 – 1912), bears a strong imprint of the concrete conditions in which it was compiled. Practically, during that period, the Romanian state had military attachés with permanent status only in the Ottoman Empire and neighboring Bulgaria. The military attaché in Sofia also had Serbia under his jurisdiction, and the one in Istanbul, and Greece, a state with which, for six years (1905 – 1911), Romania had no official diplomatic relations. Under these conditions, the vast majority of military documents consulted refer to realities and developments regarding, first of all, the Ottoman Empire or Bulgaria, and, to a significantly lesser extent, Serbia and Greece, not to mention Montenegro. In terms of subject matter, most of the documents focus on military aspects, going, in some cases, to the point of pedantry, at least from the point of view of a lover of global history.

The fourth chapter refers to the actual period of the Balkan wars, whose concrete development is, in general, well known in historiography, but on which the Romanian military documents outline some nuanced perspectives of understanding.

The period of the Second Balkan War and the Bucharest Conference is, for easy to understand reasons, reflected quite extensively in Romanian military documents. It should be recalled that the Peace of Bucharest (July 28/August 10, 1913), with all its imperfections, represented a rare example of a conflict between Southeast European states resolved without the massive or direct involvement of the Great Powers. Romania's privileged position in the area was strengthened, at least apparently, by obtaining Southern Dobrogea (the Quadrilateral), as well as by the weighting role played (although it had joined, *de facto*, Serbia and Greece against Bulgaria, in the second Balkan war, Romania had proved less hostile to the latter, compared to the other two states).

The last chapter looks at the time interval between the end of the regional (Balkan) conflagrations and the outbreak of the Great War, as it would be called at the time. In this way, the relations between the Balkan countries, their diplomatic and military orientations, passed through the filter of some Romanian military attachés, on the threshold of the outbreak of the First World War, are highlighted.

The Romanian archival-military documentary portfolio dedicated to the realities and developments in South-Eastern Europe in the immediate aftermath of the Balkan wars is a relatively modest one, compared to the previous chronological stage, and limited in thematic diversity. The priority field obviously remains the military, in this case the impact of the Balkan wars on the organization of the armies in the area (such as effectives, weapons structure, budget, arms and ammunition orders abroad, etc.). The relations between the army and the internal political environment, especially in the case of Serbia, where there is a transparent rivalry between officers and politicians, do not escape the attention of the Romanian military attachés, but we can register as a lack of information or insight the underestimation of the links between the Serbian officers and the organizations irredentist secrets.

III. Objectives

Beyond the actual structure of the paper, in our approach we followed the way of reflection, in the Romanian military documents, of the realities and developments in the Balkans, from the perspective of five levels. A first level is that of the positioning of the Balkan states, including the Ottoman Empire, a former Great Power, and the Albanian national movement, in relation to the Great European Powers of the period, grouped in the two political-military blocs: the Triple Alliance (Germany, Austria- Hungary and Italy) and the Triple Entente (France, Russia and Great Britain). A second level is that of inter-Balkan territorial aspirations and rivalries, with the area of historical Macedonia as its epicenter. The third level is represented by the economic-social realities and developments in the Balkan states and territories. The fourth level is that of cultural-religious and mentalities, at a time when ethno-psychology was a fashionable discipline. Finally, our analysis has in its "epicenter" the military level, given the specificity of the documents that form the core of the archival portfolio to be consulted.

IV. Research methods

From a methodological point of view, we proposed a synthesis between the considered traditional, "positivist" approaches, based on factological reconstruction, on the one hand, and innovative approaches, centered on discourse and imagology, on the other hand . Even if some authors prefer the historiographical discourse or the image as objects of analysis (relatively) autonomous from the objective reality, we appreciate that all possible connections, comparisons and confrontations must be made between the two dimensions, based on the documentary and historiographical material and the historical perspective that the passage of time helped us shape it.

Furthermore, we do not see a clear opposition between objective reality and imagological aspects. A perception (be it erroneous) on an aspect of reality, constitutes, in turn, another outline of it, generated by causes and generator of effects. Through the prism of this paradigm, the analysis of Romanian military perceptions of the realities and developments in the Balkans between 1908-1914, helps us to form, in turn, an image of the organization, functioning and value system of Romania's military system at that time , of its structures specialized in the collection and systematization of external information.

In the last decades, the so-called quantitative method has acquired an important role in detecting various general and particular aspects of historical realities and developments. However, its absolutization, ignoring interdependencies, cause-effect relationships and the global character of history, led to anthological errors of interpretation, to aberrant conclusions such as the one according to which the growth of the North American economy in the 19th century would have due to the appearance and expansion of the railways, only 5%.

With regard to concepts, we specifically looked at the mechanisms of perception formation and their degree of accuracy. In this sense, we used concepts such as informative sources, topics of interest, value system, objectivity-subjectivism, identity-otherness.

V. Sources used

As edited sources, given the lack of knowledge of the Balkan national languages, we referred to those historiographical contributions published or translated into Romanian or the languages of international circulation (English and French). We have in mind here, first of all, the syntheses of the renowned Balkanologists Leften S. Stavrianos, Barbara Jelavich, Stevan K. Pavlowitch, Georges Castellan, Edgar Hösch, etc. For the knowledge and analysis of some

perceptions about the Balkan space, in the last centuries, including the beginning of the last century, the imagology syntheses regarding the Balkans, due to Maria Todorova (b. 1949) and Vesna Goldsworthy (b. 1961), respectively, are particularly useful. Even during the elaboration of our work, the Romanian language versions of some syntheses made by Misha Glenny and Oliver Jens Schmitt, respectively, saw the light of day. I also consulted a series of studies, articles or summaries written or translated into languages accessible to us, contributions due to researchers from the Balkan states.

As original material, I considered, as was natural, the documents managed by the central archive repository in Pitesti, within the Romanian National Military Archives. During a preliminary investigation, we identified about 41 archival units containing material relevant to our topic, most of them coming from the Great General Staff fund - Information Section 2, and others from the Great General Staff - Office of Military Attachés and the Ministry of War - Minister's Cabinet funds . Relevant data about the training and professional advancement of Romanian military attachés can be found in their personal files, grouped in the Memorii Bătrâni archival fund. In this regard, we checked in advance the degree and possibilities of availability for research of the funds and archival units concerned, as well as the actual stage and pace of carrying out the operations inherent in a military archive.

VI. Conclusions

Being in accordance with the current historiographical trends, on the one hand, and coming in the continuation and completion of a solid national historiographical tradition in the field, the subject of Romanian military perceptions on the crises in the Balkans, in the turbulent years 1908-1914, constitutes a useful research theme from the historical, (ethno)-psychological, political-economic, axiological and security studies point of view. Also, the work is intended to be a working tool that facilitates access and enhances interest in the information from military archive documents, under the law, among professionals and lovers of national and Southeast European history.

Spatially, the military documents are focused on the Ottoman Empire and Bulgaria, states where Romania was constantly represented by titular military attachés, unlike Serbia and especially Greece, a state with which Romania had no diplomatic relations in the period 1905-1911. The specifics of the documents are not very strict, within them can be found, in addition

to the actual military data, also information on the political and diplomatic context, the state of mind of the population, the conduct and assessments of some press bodies, the economic situation- financial or even sanitary (the impact of cholera epidemics on military confrontations).

The period of the Balkan wars (September 1912-August 1913) is best reflected in the military archive documents, both in terms of quantity and typological variety, even if, again this time, the largest attention is paid to Bulgaria, through the lens of the Romanian-Bulgarian territorial dispute over Southern Dobrogea, which became open with the dizzying successes achieved by the Balkan allies against the Ottoman Empire in the fall of 1912, which also surprised the decision-makers in Bucharest , prompting them to claim territorial compensation for Bulgaria's impending territorial enlargement in Macedonia. The evolution of the events in Macedonia and the Albanian territories is also reflected, either directly, through reports, information notes or telegrams, or indirectly, through extracts from the press from different states.